

YEREL YÖNETİMLER VE YEREL KALKINMA

Yrd. Doç. Dr. Eyüp ZENGİN

İstanbul Üniversitesi Avrasya Enstitüsü

ezengin@yahoo.com

Mustafa BAŞKURT

Türk Dünyası Belediyeler Birliği

m.baskurt@tdbb.org.tr

Yrd. Doç. Dr. Muharrem ES

Yalova Üniversitesi, İİBF

muharrem_es@hotmail.com

Özet

Küreselleşme eğiliminin 1980'li yıllardan itibaren hız kazanmasıyla birlikte geleneksel kalkınma uygulamalarına duyulan güven sarsılmaya başlamış, böylece yerel ekonomik kalkınma yaklaşımı ön plana çıkmıştır. Ulusal Kalkınma Planlarının merkezden taşraya doğru değil, taşradan merkeze doğru olması zorunluluk haline gelmiştir. Bu doğrultuda, Türkiye'nin öncelikle yerel alt yapıyı geliştirmeye yönelik çalışmalar yapması gerekmektedir. Yerel ekonomik kalkınma, bir yöreye özgü dönüşüm süreçlerinin harekete geçirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Son yıllarda Türkiye'de yerel gelişme politikaları köklü bir değişim sürecine girmiştir. Yönetişim olgusuyla yerel ve merkezi otoriteler, sürdürülebilir yerel kalkınma çerçevesinde yönetsel sürece katılmaya başlamıştır. Yerel düzeyde paydaşların farklı pozisyonlarının uzun vadede ortak bir payda da uyumlaştırılması çok zor, ancak; ulaşılması gereken bir hedeftir.

Anahtar kelimeler: Küreselleşme, Kalkınma, Yerel yönetimler, Yerel kalkınma, belediyeler.

LOCAL GOVERNMENTS AND LOCAL DEVELOPMENT

Abstract

Belief in traditional economic development practices has started to be breached as a result of the acceleration of globalization tendency since 1980s, thus making local economic development approach subject matter. Nowadays, it has become a

necessity that National Development Plans (NDP) must be to center from provinces, not from center to provinces. Local economic development is defined broadly as, setting of the specific transformational processes of a locality into action. Local development policies in the last ten years. By the phenomena of governance, local and central authorities within the frame of sustainable regional development begin to participate at management process. Harmonizing different positions of stakeholders at local level in one pot is very difficult at long term, but this should be a goal that must be reached.

Key words: Globalization, development, local governments, local development, municipalites.

Giriş

Küreselleşme, bölgeselleşme ve yerelleşme kavramlarının yeryüzü coğrafyasında pratik etkinlik kazandığı bir gelişimdir. Her ne kadar birbirlerine ters eksenlerde durdukları izlenimi verseler de yerelleşme ve küreselleşme birbirleriyle beraber var olan iki ayrı süreçtir. Uluslararası ekonomik kaygılarla oluşturulan bölgesel bütünleşmelerin dünyada küreselleşmeyle var olduğu kabul edilmektedir. Bu çalışmada yerel kalkınmada belediyelerin nasıl bir rol üstlendikleri ve bu rol gereği neler yapmaları gerektiği incelenmeye çalışılacaktır.

Yerel düzeyde ekonomik kalkınma, ortak bir kentsel bölgede ya da yörede yer alan ve ortak yerel kaynakları paylaşan yerel topluluklar ve yönetimlerle işletmelerin işbirliği içerisinde ve eşgüdümlü eylemde bulunabilmelerini, bölge içinde kendi konumlarını ve karşılıklı bağımlılıklarını daha iyi kavramalarını, verimli ve etkin çalışma için gerekli ortamı sağlanmalarını, yerelde ve daha büyük pazarlarda rekabeti ve işbirliğini tekrar gözden geçirmelerini gerektirmektedir. Bu süreçte, özellikle yerel kamu otoriteleri, bölgedeki hizmetlerin dağıtımının planlamasında ve eşgüdümünde liderlik görevi üstlenmekte, yerel stratejik kalkınma planları hazırlamakta ve genel kamu yararı için zorunlu altyapı yatırımlarını gerçekleştirilmektedirler (Gül, 2004, s. 204).

Küreselleşme ve yerelleşme kavramları bir arada kullanılmaktadır. Bu durum ilk bakışta çelişki gibi görünse de aslında küreselleşme sürecinde elde

edilecek başarının güçlü yerel süreçlere bağlı olduğunu anlatmaktadır. Artık devletler kalkınma hedeflerini gerçekleştirme yolunda yerel aktörlere oldukça önem vermekte ve bu amaçla yerel yönetimlerin yetkilerini arttırıcı çalışmalarda bulunmaktadırlar.

Kalkınma kavramı, uzun yıllar boyunca başta iktisatçılar olmak üzere değişik disiplinlerin sürekli gündeminde yer alan bir konu olmuştur. Önceleri daha çok iktisadi büyüme olarak görülmüş, sanayi devrimiyle birlikte kalkınma, verimlilik artışı, üretim artışı, sermaye birikimi olarak değerlendirilmiştir. Büyüme ile kalkınmayı eş anlamlı olarak gören bu yaklaşım modern iktisat yaklaşımları ile ayrılmaya başlamıştır. Modern iktisatçılar büyümeyi ekonomik gelişme olarak değerlendirirken, kalkınmayı ise ekonomik gelişmenin yanı sıra sosyal gelişmeyi de kapsayan bir çerçevede (Kaya, 2004, s. 25) değerlendirilmektedir.

Toplumların gelişim sürecine uygun olarak kalkınma kavramı, farklı dönemlerde değişik içerikler kazanmış, hatta aynı dönemde farklı içeriklerde kullanıldığı da olmuştur. Kavram, bazen de kendine yakın anlamlar taşıyan sanayileşme, modernleşme, ilerleme, büyüme ve yapısal değişim gibi kavramlarla iç içe geçmiş, onların yerine kullanılmış ve doğal olarak anlam kaymasına uğramıştır. Bugün de kavramın içeriği açık ve anlaşılır değildir. Bilimsel çalışmalarda olduğu gibi günlük konuşmalarda, sanayileşmenin, büyümenin ve modernleşme gibi kavramların yerine kullanılmaktadır (Yavillioğlu, 2002).

Kalkınmada mekanın önemi, bölgesel kalkınma kavramının özünü oluşturmakta; bu özellik, yerel kalkınma anlayışının da temel yaklaşımlarından birisi olmaktadır. Mekanın temel unsur olması, sadece ortak fiziksel alan anlamında değildir. Bu alan içinde yaşayanların diğer alanlara göre daha fazla ortak sosyal ve kültürel özellikler taşıması mekansal birlikteliğin doğal bir

sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bununla beraber, etkinlik, kararların yerinden alınması, temel aktörler gibi unsurlar da kalkınmada büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle yerel kalkınma yaklaşımı, yerel alanın, yerel halkın ve yerel dinamiklerin kalkınmada aktif rol almaları gereği üzerine (Kaya, 2004, s. 41) temellendirilmektedir.

1. Kalkınma Tanımı ve Kalkınma Türleri

Yerel kaynakların daha etkin ve verimli kullanılmasını sağlayacak, işbirliğini ve eşgüdümü olanaklı kılacak yerel ekonomik kalkınma planlaması, yöresel ya da bölgesel planlamayı dışlayan bir yaklaşım değildir. Yerel ekonomik kalkınma planlaması, planlama anlayışında var olan merkezîyetçiliğe yeni açılımlar ve bakış açıları getirebilecek niteliktedir. Ancak, gelişmekte olan, kaynakları kıt ve bölgeler arası gelişmişlik farklılıkları yüksek olan ülkeler, ekonomik kalkınma planlamasını ulusal düzeyde de gerçekleştirmek ve toplumun bütün kaynaklarının etkin ve verimli kullanımını sağlamak zorundadırlar. Ulusal düzeyde planlama, bölgeler arasındaki dengesizlikleri gidermek amacıyla kaynakların yeniden dağıtımını da kapsamalıdır. Ancak merkezi düzeyde yürütülmesi gereken bu planlamanın aşırı merkezîyetçi ve karışımıcı boyutları giderilerek, yerel ekonomik kalkınma planlamasına engel oluşturulmaması sağlanmalıdır (Gül, 2004, s. 201-219).

1.1. Kalkınmanın Tanımı

İktisadi kalkınma; belirli bir dönem zarfında üretim faktörleri birimleri başına verimliliğin devamlı artması dolayısıyla bir ülkenin kişi başına gerçek gayri safi milli hasılası (GSMH) veya gelirinde artışların olduğu bir süreçtir. Bu tanım; zaman, üretim faktörleri, ülke ekonomisinin bütünü, verimlilik, GSMH ve nüfus ile ilgili bir yorumdur. Hemen belirtmek gerekir ki, bu tanım iktisadi büyüme yaklaşımından elde edilen ve fakat iktisadi kalkınmayı

belirlemede basamağı teşkil eden bir başlangıç noktasıdır (Dülgeroğlu, 2008, s. 2). Ülke ekonomisinin nüfus, işgücü, toprak ve diğer üretim faktörlerinde gerçekleşen artışlara büyüme denmektedir. Kalkınma ya da gelişme ise, ekonominin bünye ve çatısında meydana gelen değişimleri (Dülgeroğlu, 2008, s. 9) ifade etmektedir.

1.2. Kalkınma Türleri

1.2.1.Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilir Kalkınma kısaca; geleceği bugünle bütünleştiren kalkınma demektir. Birleşmiş Milletlere 1987 yılında sunulan bir raporda Sürdürülebilir Kalkınma, “bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak” olarak tanımlanmaktadır. Önceleri çevresel hassasiyet üzerine bina edilen bu kalkınma modeli, zamanla sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda da gündeme gelmiştir.

Sürdürülebilir kalkınmanın temelinde kaynakların korunması ve geliştirilmesi bulunmaktadır. Kaynakların sürekli olarak, korunarak değerlendirilmeleri, özellikle yenilebilir kaynakların kendilerini yenileme sınırları aşılmadan kalkınmaya destek olabilmeleri, çevreyi koruyan kalkınma felsefesinin temelini oluşturmaktadır (Çakılcıoğlu, 2002). Sürdürülebilir kalkınma, çevrenin korunmasından çok daha geniş kapsamlı bir kavramdır. Çevreye ilişkin olduğu kadar ekonomik, toplumsal ve kültürel boyutları da vardır ve bugünün insanları ile gelecek kuşaklar arasında eşitlik anlayışını içermektedir.

Sürdürülebilir gelişme, kavramın ortaya çıkışından bu yana “bugünün ihtiyaçlarını karşılarken, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerini göz ardı etmeyen gelişme biçimi” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda gelişme, ihtiyaçlar ve gelecek nesiller ana kavramlar olarak öne çıkmaktadır. Burada büyüme, ekonomik sistemin büyüklüğünü ve fiziksel

yayılmayı ifade etmektedir. Gelişme ise sosyal, ekonomik, kültürel boyutları olan, ilerleme gibi niteliksel bir kavramı belirtmektedir. Sürdürülebilir gelişme, doğanın kendini yenileme ve verimliliğini koruma kapasitesine saygılı olmayı ifade etmektedir. Dolayısıyla doğal kaynakların ve kentsel yaşamın sürdürülebilirliğinin sağlanmasında, taşıma kapasitesi önemli kavramlardan bir tanesidir (İŞGED; 2007, s. 53).

Bu tanımı da dikkate alarak, sürdürülebilir büyüme ve kalkınma modelinin ana özelliklerini ve belirgin amaçlarını daha geniş şekilde şöyle sıralayabiliriz:

a. İhtiyaç kavramı özellikle yoksulların ihtiyacı olarak algılanmış ve bu ihtiyacın karşılanmasına öncelik verilmiştir.

b. Gerek bugünkü, gerekse gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için ülkelerin, kalkınmalarını sürdürülebilirlik ilkesine bağlı olarak yeniden tanımlanması ilkesini benimsemiştir.

c. Büyüme ve kalkınma, bindiği dalı kesmeyen, doğa ile kalkınma arasındaki dengeyi koruyan bir özelliğe sahiptir.

d. Mevcut doğal kaynakları koruyan, doğayı tüketmeden kullanabilen ve sürdürülebilirliği sağlayan özelliğe sahiptir.

e. Kaynakların tüketilmesinden ziyade yönetilmesine dayanır.

f. Ekonomik kalkınmanın çevre ile ilgili fayda ve maliyet analizlerinin yapılarak bugünkü nesiller ile gelecek nesiller arasında adaletli bir paylaşımın sağlanması ilkesine dayanmaktadır.

g. Eğitim, sağlık ve sosyal refah seviyelerini yükseltmeyi de hedefler.

h. Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilme olanaklarını tehlikeye atmadan bugünkü nesillerin ihtiyaçlarını karşılamayı öngörür.

i. Gerek insanlar, gerekse insanla doğa arasındaki uyumu artırmayı hedefler.

j. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında asıl sorumluluk gelişmiş ülkelere düşmektedir (Acar, 2002, s. 118).

Çevre korumasıyla ekonomik kalkınma kavramlarının uzun dönemli ve birlikte düşünülmesi esasına dayanan Sürdürülebilirlik anlayışı, bu çerçevede ekonomik faaliyetlerin (nüfus kontrolü, teknik değişikliğin teşviki vb.) birçok yönünü ele almaktadır. Sürdürülebilir kalkınmayla ekonomi ve çevre arasında bir entegrasyon gözetilirken, bu modelle sağlanacak gelişmede toplumun topyekun gelişmesi ve kalkınması hedeflenmektedir (Yıldırım ve Öner, 2003, 6-27). Uzun dönemde, çevreyi dikkate alan, kaynakların israf edilmeden optimum kullanımını amaçlayan tek kalkınma modeli olarak sürdürülebilir kalkınma görülmektedir. Ekonomik kalkınmanın yeni bir biçimi olan bu modelde, hem doğal kaynakların etkinliği hem de çevresel kalitenin korunması göz önünde bulundurularak ekonomik büyümeyle ekolojik denge birlikte ele alınmaktadır (Yıldırım ve Öner, 2003, s. 6-27).

Yerel ekonomik kalkınma programlarının sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önemli olan nokta yerel toplum için iyi işleyen bir değişimin yaratılmasında kapsamlı bir planlama ile bölgeleme, mevzuat düzenleme ve sermaye geliştirme programlarının birlikte ele alınmasıdır. Bu çerçevede, sürdürülebilirliğin sağlanmasında stratejik planlama yaklaşımının benimsenmesi önem kazanmaktadır (Eceral-Özelçi ve Özmen-Altınkaya, 2009, s. 46-74)

1.2.2. Bölgesel Kalkınma

Genel olarak bölge, belirli ölçütler bakımından homojen mekan parçası şeklinde tanımlanmaktadır. Bölgeler, yeryüzünde belirli özelliklerin bir araya gelmesi ile ortaya çıkan sahalar olarak bilinmektedir. Ancak, bazı ölçütler bakımından homojen görünen bu sahalar içerisinde hatta en ufak saha "mekan" birimi içinde bir farklılaşma ortaya çıkabilmektedir. Burada temel sorun hangi

kriterlerden mekana bakıldığıdır. Bundan dolayı, bölge kavramı bir genelleştirmedir. Gerçekten, yeryüzünde hiçbir yer; diğer bir yere tıpa tıpa uymamakta ve benzememektedir (Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, 1993, s. 16).

Bölgesel dengesizliği, bir ülkenin değişik bölgelerinde görülen her çeşitten eşitsizlik olarak nitelendirirsek, bu gün her ülkede az ya da çok, ama mutlaka bölgesel dengesizlik vardır. Bölgesel dengesizliği, ekonomik ve sosyal fırsat eşitsizliği şeklinde daha dar anlamda almak olasıdır. Ekonomik fırsat eşitsizliği, farklı bölgelerdeki kişilerin gerek iş bulma, gerekse eşit içe eşit reel ücret elde teme fırsatına sahip olamamaları şeklinde tanımlanabilir. Sosyal fırsat eşitsizliği ise, farklı bölgelerde yaşayan kimselerin sağlık hizmetlerinden, sanatsal faaliyetlerden aynı derecede yararlanamamaları, hatta eşit seçiminde aynı olanaklara sahip olamamalarıdır (Dinler, 1994, s. 123).

Ülke bütününde yer alan her bölgede, bölgenin arz ettiği özellikler, gelişme potansiyeli ve kendine özgü sorunlara göre farklı mekansal planlama yaklaşımları izlenmeli ve farklı bölgesel politikalar üretilerek kararlılıkla uygulanmalıdır. Ülke geneli için alınacak iktisadi ve sosyal politika kararlarının bölgesel gelişme politikalarıyla tutarlı olması gözetilmelidir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1995, s. 5).

Ulusal kalkınmanın yolunun bölgesel kalkınmadan geçtiği bu modelde ileri sürülmektedir. Ulusal ya da uluslar üstü alanlarda yoğunlaşan kalkınma yaklaşımı zamanla bölgesel ve yerel kalkınmaya da odaklanmaya başlamıştır. Bölge ‘çevre, alan’ anlamına gelmekte olup, çok boyutlu, çok anlamlı ve sınırları oldukça güç çizilen bir kavramdır. Bölge, bir devlet bağlamında alt birimleri ifade ederken, uluslararası hukuk çerçevesinde aynı çıkarlara sahip, coğrafi, siyasi ve ekonomik yakınlık içinde olan devletler topluluğunu

anlatmaktadır. Örneğin Avrupa Birliği de bu bağlamda bir bölge yönetimi olarak kabul edilebilir (Kaya, 2004, s. 25).

1.2.3. Toplumsal Kalkınma

Özellikle ikinci dünya savaşından sonra bir ülkenin kalkınması iktisaden gelişmesine bağlanmakta, gelişmişliğin ölçütü olarak ise kişi başına düşen milli gelir kriteri gösterilmekteydi. Fakat zamanla bu anlayış değişmiş ve kalkınmışlığın, toplumun tüm kesimleriyle kalkınması biçiminde algılanması ile “Toplumsal Kalkınma” kavramı ortaya çıkmıştır (Pendik Belediyesi, 2010).

Toplum kalkınması kavramı, “Kırsal ve kentsel yerel toplulukların toplumsal, ekonomik, ekinsel sorunlarını çözmek amacıyla girişkenliği ele alarak yerel güçlerini birleştirmesi, özgüçlerini ortaya koyması, olanaklarının elvermemesi durumunda giriştiği bu gönüllü çabaların devletçe desteklenmesi ilkesi çerçevesinde bir dayanışma, özüne yardım ve karşılıklı yardımlaşma sürecidir. Bu, sorun çözmeye ve duyulan gereksinmeye dayalı planları, programları, demokratik uygulama yöntemlerini içeren eğitsel ve örgütsel bir süreç” olarak tanımlanmaktadır (Bilir, 2003).

Toplum kalkınması, yerel girişkenliği başlatacak ve etkinleştirecek eğitsel önlemlere başvurmayı gerektirir. Bu amaçla toplum kalkınması uygulamalarında topluluk üyelerine tarım, sağlık, örgün eğitim, ev ekonomisi, el sanatları, pazarlama, kooperatifçilik gibi konularda yeterlik kazandırmaya çalışılır (Miser, 1995, 528’den aktaran Bilir, 2003).

Toplum kalkınması ile vurgulanan “toplum”; aslında bir toplumun parçası olan yerel bir topluluktur. Bir yerel topluluğu tanımlayan üç özellikten söz edilir; Bunlar; biz duygusu, yüz yüze birincil ilişkiler, topluluğun ortak sorunları üzerinde işbirliği ve dayanışmadır. Derecesi ve yoğunluğu topluluktan topluluğa farklılaşmakla birlikte belirli bir coğrafi yerleşim üzerinde kalıcı

olarak bulunan bir insan kümesi, bir yerel topluluk olarak tanımlanabilir. Toplum kalkınmasının hedef kitlesi, köyde ya da kentte yaşayan ama bu özellikleri taşıyan yerel bir topluluktur (Miser, 1999: 102'den aktaran Çetin, 2009).

Toplum kalkınmasında üzerinde önemle durulan “kalkınma”; toplumun gelir seviyesinin artırılması ile beraber kültürel ve siyasi gelişim faktörlerini de içinde barındıran bütünsel bir iyileşme süreci olarak tanımlanabilir. Devlet yönetimli, makro düzeyde müdahalelerden oluşan Ulusal kalkınmadan farklı olarak toplum kalkınması, yerel düzeydeki ekonomik ve toplumsal koşulları iyileştirmek için küçük ölçekli ve halk odaklı etkinlikleri vurgulamaktadır (Ayhan, 1993, s. 488'den aktaran, Çetin, 2009).

1.2.4. Yerel Kalkınma

Yerel Kalkınma özellikle son yıllarda çok sık kullanılan bir kavramdır. Ulusal kalkınmanın alt basamağını bölgesel kalkınma oluştururken, bölgesel kalkınmanın alt basamağını da yerel kalkınma oluşturmalıdır. Yerel kalkınma anlayışının iyi uygulanabilmesi için BM tarafında gündeme getirilen “Yerel Gündem 21” ile yerel kalkınmanın diğer vazgeçilmezleri olan katılım ve yetkinin yerele devri gerekmektedir.

Yerel kalkınma yaklaşımı, yöre ve bölgelere kendi ekonomik ve sosyal geleceğini şekillendirme fırsatı sunan, aşağıdan-yukarıya karar verme sürecinin şekillendirdiği yerel kalkınma politikalarının ön plana çıkmasında etkili olmaktadır. Uluslararası organizasyonların bazıları, yerel düzeyde ekonomik kalkınma sürecini destekleyen kapsamlı programlar uygulamaktadır. Yerel kalkınma stratejileri ve organizasyonları, neredeyse gelişmiş ekonomilerin hepsinde dikkati çekmekte, gelişmekte olan ekonomilere uyarlanmaktadır (Çetin, 2006, s. 127).

Yerel düzeyde ekonomik kalkınma planlamasının, ulusal gereksinimler de göz önünde bulundurularak yapılabilmesi, var olan bölge anlayışının ve planlama yaklaşımlarının ötesine geçilerek yani yaklaşımlar geliştirilmesini de gerekli kılmaktadır. Ekonomik kalkınmada bölgesel kalkınma kavramlarına yeni açılımlar getirerek, yerel seçenekleri de desteklemesi bir gereklilik olmuştur. Bu adımlarla, yerel ekonomilerin rekabet edebilme ve istihdam yaratma gücünün artırılması, ulusal ekonominin de güçlü olmasına ve küresel ekonomide rekabet edebilir konuma gelmesini (Gül, 2004, s. 201-219) sağlayacaktır.

2.Kentlerin Küresel Rekabeti ve Yerel Kalkınma Anlayışı

Yerel kalkınma anlayışı, yerel dinamiklerin harekete geçirilerek, yerel toplulukların ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanda sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olarak gelişimini sağlamayı hedeflemektedir. Bu yönüyle de 1960'lı yıllarda yaygın uygulama alanı bulmuş olan Toplum Kalkınması anlayışı ile benzeşmektedir (Şentürk, 2004). Dünyada ve Türkiye'de bölgesel ve yerel gelişme konularına ilgi artmaktadır. Yerel birimler arasında kalkınma odaklı artan rekabet olgusu, bu sürecin bir uzantısı olmaktadır (Karakurt, 2004, s. 320-336).

Uluslararası alanda ülkelerin rekabeti yerini kentler arası rekabete bırakmakta ve kent ekonomilerinin küresel alandaki tartışılmaz hareketliliği ön plana çıkmaktadır. Küresel sürecin işaret ettiği yeni gelişme kendi kendine tüm yeterlilikleri karşılayan akıllı kentlerin gelecekte küresel rekabette etkin olacaklarıdır. Sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik açıdan gelişmiş kentlerin rekabet edebilirliği şu iki ilkenin desteklediği bir yerel kalkınma modeliyle mümkün olabilecektir. Bu ilkeler sürdürülebilir kalkınma ve iyi yönetiştir. Bu küresel gelişmelerle birlikte bölgesel birleşmelerin önemli örneklerinden olan

Avrupa Birliği'nin kent yönetimleriyle ilgili düzenlemeleri uygulanmaktadır. Bu düzenlemeler kent yönetimlerinin “yapabilir kılınması”, “idari ve mali özerklik” düzeyinde hizmet sunar hale getirilmeleri ve “sürdürülebilir kalkınmanın” gerçekleştirilebilmesi açısından önem taşımaktadır. Öte yandan AB'nin genelde yapısal fonları ve özel olarak Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu tarafından önerilen yöntemler yerel kalkınmanın şartlarını iyileştirerek kalkınmadaki eşitsizlikleri azaltmak için kullanılmaktadır (Bennett ve Payne, 2000).

Bir ulus devlet içinde yer alan ve söz konusu ulus devletin bir parçası olan kent tanımlamaları yerine tüm dünya üzerinde nüfuz alanı oluşturabilen ve bunun için dünya üzerindeki diğer kentlerle sürekli bir yarış içinde olan ve bu süreci hem etkileyen hem de ondan etkilenen kent tanımı ağırlık kazanmaktadır. Kentler bu yarışta yer alarak küresel sermayeyi çekebilmek için gerekli alt yapıyı oluşturmanın yanında yerel özelliklerini ve değerlerini ön plana çıkartarak farklılıklarını da vurgulamaktadırlar, bu durum beraberinde küreselleşmenin diğer bir yüzü olan yerel kimliklerin tanınması ve kabul edilmesini içeren yerelleşme süreçlerinin önemini ortaya koymaktadır (Karakurt, 2004, s. 320-336).

3. Yerel Yönetimler ve Kalkınma

Türk yerel yönetimlerinin ana iskeletini oluşturan ve ülke nüfusunun kentlerde yaşayan önemli bir kısmına hizmet eden belediyelerin kamu hizmetleri içindeki ağırlıkları belediye yasası ile bazı temel görevler esas alınarak liste usulü tespit edilmiş, bu çerçevede belediyelere idari sınırlarındaki bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkı sağlayacak görevler verilmiştir. Zira belediye yasasının ilgili maddesinde bu görevler sayılmaktadır. Bu görevlerden biriside ekonomi ve ticaretin gelişmesi için hizmetleri yapmak ve yaptırmaktır. Burada açıkça belediyelere yerel kalkınmanın ve refahın sağlanması ve sürdürülebilir

kılınması amacıyla önemli bir yasal görev yüklenmektedir. Bu sürecin sağlıklı işletilebilmesi için gerekli yerel kalkınmanın ilkeleri şu şekilde sıralanabilir.

- a. Yerel aktörlerin işbirliği,
- b. Yerel girişimcilerin yapabilirlik kapasite ve becerilerinin geliştirilmesi,
- c. Kamunun öncülük ve rehberlik yapması,
- d. Kent planlarının yerel kalkınma anlayışına göre yeniden ele alınması,
- e. İşgücünün geliştirilerek kalitesinin artırılması,
- f. Kentin ekonomik durum analizinin yapılarak faaliyetlerin bu bilgiler

ışığında yürütülmesi (Şentürk, 2004).

Öte yandan kentlerin ya da bölgelerin kalkınma süreçlerinde göz önüne almaları gereken üç önemli unsur ise şunlardır:

- a. Kent kimliğinin belirlenmesi,
- b. Yerel yönetimin hizmet alanı ile ilgili yelpazesini ve hedef kitlesini doğru tanımlaması,
- c. Strateji tespitinin işbirliğine dayalı bir zihniyetle oluşturularak iyi uygulama örneklerinin sergilenmesidir.

Yönetim düşüncesi karşılıklı fikir alış-verişine dayalı çok ortaklı yapıların daha başarılı olduğu konusunda hemfikirdir. Yönetenlerin yönetilenlerin görüşlerini almaları kadar doğal bir şey yoktur ve olmamalıdır. Birer demokrasi okulu olması beklenen ve yerel kalkınma sürecine liderlik yapacak olan belediyelerin idari ve mali yönden güçlendirilmeleriyle beraber yasal yetkilere dayanarak yürütecekleri yerel kalkınma programlarının dört önemli boyutunu dikkate almaları gerekmektedir. Bunlar ekonomik kalkınma, siyasal kalkınma, sosyal kalkınma, kültürel çoğulculuk temelli kültürel kalkınmadır. Birbiriyle entegre ve uyumlu projelerden oluşan bir yerel kalkınma programından doğru sonuçlar alınabilmesi için bu unsurların ahenginin iyi sağlanması gereklidir. Nitekim uygulamaya bakıldığında baştan doğru kurgulanmayan programların

sekteye uğradığı görülmüştür. Kısıtlı kamu kaynaklarını kullanan yerel yönetimlerin bu konuda hassas davranması beklenmektedir (Çarkçı, 2004).

Belediye öncülüğünde yürütülecek bir yerel kalkınma programı için şu temel yaklaşımların öncelikli olması gerekmektedir: Birincisi kalkınma insan odaklı olmalıdır. Sadece büyümeyi hedef alan yaklaşımlar doğru değildir. İkincisi; pozitif ayrımcı ilkelerin uygulanması belediyenin toplumun farklı kesimlerini de gözetmesidir. Üçüncüsü; çok boyutlu olunmalı bu boyutlar arasında tamamlayıcılık gözetilmelidir. Bunlarla birlikte belediyelerin yerel kalkınma ile ilgili birçok misyonu vardır. Bunlar da sırasıyla, yöre kaynaklarının yerel refahı artıracak biçimde harekete geçirilmesi, tüm sosyal kesimleri sürece dahil etmek, temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçişin yerel uygulamaları etkin olarak yapılarak, kültürel çoğulculuğun yönetimde karar verme sürecine yansımaları sağlamaktır (Göymen, 2004).

Yerel ekonomi, genelde işgücü ve işveren organizasyonları ve yerel yönetimler gibi sosyoekonomik aktörler arasındaki işbirliği ile işlemektedir. Yerel ortaklık faaliyetleri, etkin şekilde işleyen ve piyasa başarısızlıklarını önleyen mekanizmalar yaratmaktadır. Bu durum, yerel ekonominin sürdürülebilir gelişimi açısından önem taşımaktadır. Bölgedeki yerel iş kapasitesini geliştirmeye, yenilikçi aktiviteleri desteklemeye, bütünsel bir yaklaşım çerçevesinde iç kaynakları kullanarak bu hedeflere ulaşmaya çalışan yerel kalkınma yaklaşımı; kamu ve özel sektör kurumlarının katıldığı uzlaşma odaklı aktivitelerle yerel ekonomiyi yeniden planlayıp, düzenlemeyi ve inşa etmeyi (Çetin, 2006, s.128) amaçlamaktadır.

4.Yerel Kalkınma ve Avrupa Birliği

5.Yerel Kalkınma ve Sosyo-Ekonomik Dönüşüm

Yerel ekonomik kalkınma yerel yönetimlerin ve/veya toplumsal grupların kendi aralarında ya da özel sektör ile birlikte mevcut kaynaklarını yöneterek ve ortaklık düzenlemelerine girerek yeni iş imkanlarının yaratıldığı ve bir bölgede ekonomik faaliyetlerin canlandırıldığı bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Yaklaşık 40 yıldır hem akademik dünyada hem de politika geliştirmede gündemde olan yerel ekonomik kalkınma kavramı çerçevesinde geliştirilen stratejilerde, son dönemde, insan kaynakları, kurumsal destek sistemleri, altyapı yatırımları, kamu özel sektör işbirliği, yatırımların bölgeye çekilmesi, ağsal ilişkilerin güçlendirilmesi gibi konulara vurgu yapılmaya başlanmış, yerel firmaların gelişmesi için yerel ölçekte stratejilerin geliştirilmesi, rekabete dayalı bir yerel yatırım ortamının yaratılması, işbirliğinin desteklenmesi, işgücünün niteliğinin artırılması, eğitim ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi önem kazanmıştır (Eceral-Özelçi ve Özmen-Altınkaya, 2009, s. 46-74)

Bir iktisadi kalkınma modeli olarak Yerel Ekonomik Kalkınma yeni iş alanları yaratacak ve kent ekonomisini canlandıracak en etkin politikaların belirlenmesi, bu politikaların en verimli şekilde bir araya getirilmesi olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda Yerel Ekonomik Kalkınma, yerel düzeydeki potansiyel ve gereksinimlere uyarlanmış, ağırlıklı iş olanakları/alanları yaratmak suretiyle ekonomiyi canlandırma, işsizliği önleme ve yoksullukla savaş üzerine geliştirilen yerel politika ve kavramlardan oluşmaktadır. Yaşama mücadeleleri ile sokak çocukları ve enformal girişimcilikleri ile sokak satıcılarından, ekonomik büyümeyi sağlayan sanayicilere kadar çok çeşitli kimseler Yerel Ekonomik Kalkınma'nın ilgi alanına girer, etkin yerel yönetim uygulanabilirlik açısından önem taşımaktadır. Ancak; yerel yönetimlerin rasyonel-yasal otoritenin kurallarına göre karar almaları ve yönetim sürecini harekete geçirmeleri bu

sürecin yasal olduğunu göstermekle birlikte meşruiyet kazandığını varsaymaz. Bu nedenle kamusal sorgulama, kamusal alana açık olarak hareket eden ve katılımcı, çoğul demokrasi temelinde örgütlenmiş yerel yönetim ile, sivil erdemlere sahip yurttaşlık temelinde hareket eden kent kimliği arasındaki eklemlenme noktası olarak (Kahraman, 2004, s. 30-40) büyük önem taşımaktadır.

Yerel ekonomik kalkınma, sınırları iyi tanımlanmış bir alanda mevcut kaynakların yönetilmesi, yeni iş imkanlarının yaratılması, ekonominin canlandırılması ve rekabet gücünün artırılması için yerel yönetimler, toplumsal gruplar, özel sektör gibi farklı aktörlerin ortaklığının oluşturulduğu bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Yerel ekonomik kalkınma kavramı temel olarak bir yerel alanda ekonomik değişime yol açan yerel faaliyetlere vurgu yapmaktadır. Bu çerçevede yerel ekonomik kalkınmanın temel özelliği ekonomik gelişmeyi teşvik etmesi ve yerel ekonomik sektörlerde çeşitlenmeyi sağlamasıdır (Eceral-Özelçi ve Özmen-Altınkaya, 2009, s. 46-74)

Bu yaklaşım; yerelin kendi özgül yapısından hareketle üretilecek, bütünlüklü bir ekonomik, sosyal, kültürel ve toplumsal tahayyül ve stratejilere dayanmaktadır. Yerelin yalnızca yarışmacı potansiyellerinin ortaya çıkarılması yeterli olmamakta, bunun yanı sıra kendine dayanan, toplumun çalışan kesimlerini de gözeten gelecekte ekonominin temellerini oluşturacak stratejik sanayileri geliştirmeye çalışan bir yaklaşım olması gerekmektedir. Yani yerele ilişkin yaklaşım, üst ölçekteki ulusal ve bölgesel oluşumlarla da dengeli bir organizasyon içerisinde olmalıdır (Kahraman, 2004, s. 30-40).

6. Yerel Ölçekte Kalkınma İçin Politika ve Öncelikler

Yerel Ekonomik Kalkınma; ulusal ölçekteki uygulanması gereken politikalar çerçevesinde her yerelin kendine özgü koşullarında yeniden yorumlanmalıdır. Bütün kesimleri ile yerel nüfus, demokratik olarak seçilen

belediye yönetimi aracılığıyla merkezi yönetimin desteğinde ortak bir amaç geliştirmeli büyümenin teşviki, eşitsizliklerin azaltılması ve yoksulluğa karşı mücadele gerçekleştirilmelidir. Bu süreçte belediyeler oluşturulan ortak platformlar aracılığı ile merkezi yönetim üzerinde baskı oluşturarak yerele yetki devrinin gerçekleşmesini sağlayacak yasal çerçevenin oluşturulmasını sağlamalıdır (Kahraman, 2004, s. 30-40). Yerel yönetimin gerçekleştirdiği her iyi uygulama ile güven artacak ve aktörler arasındaki işbirliğinin büyümesi sağlanacaktır. Güven etrafında oluşan dayanışma ile kentteki yaşayanları coğrafi, ekonomik, toplumsal ve siyasal olarak birbirinden ayıran unsurlar ortadan kaldırılacaktır (Gül, 2004, s. 201-219).

Yerel Ekonomik Kalkınma ortaklıklarında yer alan topluluk organizasyonlarına (kooperatifler, birlikler, sendikalar vb.) teknik ve mali destek sağlanmalı ve bu organizasyonlar mali yardımlar, krediler, vergi indirimleri, iş eğitimleri, teknik danışmanlık ile desteklenmelidir. Yerel Ekonomik Kalkınma kapsamındaki önceliklerin sürdürülebilir bir mali plan çerçevesinde yaşama geçirilmesinin sağlanması için katılımcı ve şeffaf bir bütçe hazırlanmalıdır. Öncelikle yerel sermayenin canlanması hedeflenmeli, esnek şekilde yatırım teşvik edilmelidir. Yoksul toplulukları enformel ilişki ağından formel ekonomi içine çekmek için doğrudan destek ve teşvik yöntemleri ile enformel içerisindeki dinamizm yumuşak geçişlerle kayıtlı hale getirilmelidir. Üretime dönüştürülemeyen yerel birikimlerin yerel ekonomiye kazandırılması için çeşitli teşvik mekanizmaları geliştirilmelidir. Yerel yönetimlerin belirlediği olanak ve teşviklerle küçük ve orta ölçekli işletmelerin üretimi yerelin üstünlüklere sahip olduğu alanlara kaydırılmalıdır (Kahraman, 2004, s. 30-40).

Yoksul kesimlerin işgücü bilgi ve becerisindeki eksiklikler, ekonomik gelişmeden aldıkları payın artmasının önündeki en büyük engeldir. Yerel yönetimler uygun iş eğitimi sağlayarak bu kesimleri için istihdam koşullarını

yaratmalıdır. Yerel yönetim ve oluşturulan koalisyonlar, mevcut işgücü verilerini toplamalı ve bu verileri kullanarak yerel ekonomik kalkınmanın etkinlik ve ürünlerini artırmalıdır.

Yerel yönetimler kentsel gelişmeyi yasaklarla kontrol etmek yerine teşvik etmeli ve yönlendirmelidir. Gelişme potansiyeline sahip araziler belirlenmeli, gelişme için hazırlanmalı ve sonra da kullanıma açılmalıdır. Planlama eyleme yönelik bir rehber oluşturmalı, geleceğe yönelmeli ve kentsel rantın kentsel eşitsizlikleri azaltmak için yeniden paylaşımını sağlamalıdır. Bu anlamda kentsel rant artışlarının vergilendirilmesinde değer artış vergisi ve şerefiye uygulamalarına gidilmeli buradan Yerel ekonomik kalkınma için kaynak yaratılmalıdır (Kahraman, 2004, s. 30-40).

Yerel ekonomik kalkınma, mevcut kaynakların yönetilmesi, yeni iş imkanlarının yaratılması, ekonominin canlandırılması ve rekabet gücünün artırılması için yerel yönetimler, toplumsal gruplar, özel sektör gibi farklı aktörlerin ortaklığının oluşturulduğu bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç değerlendirildiğinde bazı temel noktalar başarı faktörleri olarak ortaya çıkmaktadır (Eceral-Özelçi ve Özmen-Altınkaya, 2009, s. 46-74)

- a. Ekonomik kalkınma faaliyetlerinin eşgüdümünün sağlanması,
- b. Yerel değerlerin korunması ve değerlendirilmesinde farkındalık yaratılması,
- c. İşbirliği ortamının geliştirilmesi,
- d. Girişimcilik kapasitesinin artırılması,
- e. Girişimlerin yerel yönetim tarafından sahiplenilmesi,
- f. Yerel kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi,
- g. Değişimi sürükleyecek becerili liderler (Eceral-Özelçi ve Özmen-Altınkaya, 2009, s. 46-74)

7. Yerel Kalkınma ve Katılım

Ekonomik kalkınma insanların yaşamlarını nasıl kazandığına yönelik uzun dönemli bir değişim sürecidir. Birçok yerel ekonomik kalkınma çabasının ihmal ettiği nokta toplumsal olarak geniş kapsamlı bir planlama süreci ile bütünleştirilmemesinden toplumun karakteristik özelliklerini ve uzun vadeli ihtiyaçları çok fazla dikkate almadan ele alınmasından kaynaklanmaktadır. Fiziksel altyapı ve yerel ekonomik ve sosyal sermayenin, arazi kullanımının dengeli olarak geliştirilmesi, olumsuz dışsallıkların en aza indirilmesi ve yığılma ekonomilerinin olumlu dışsallıklarından en iyi biçimde faydalanılması etkili planlama ve yönetim süreçleri ile gerçekleştirilebilecektir. Planlama süreçlerinin hayata geçirilmesi için ise tüm paydaşların katılımını sağlayan kurumsal yapının oluşturulması ile kurumlar arası iletişim ve işbirliğinin sağlanması önem taşımaktadır (Eceral-Özelçi ve Özmen-Altinkaya, 2009, s. 46-74)

Tüm dünyada kalkınmanın yerel ayağının önemi giderek artmaktadır. Çünkü yerel ölçek, aktörlerin katılımına daha uygun olmakta ve daha etkin katılım gerçekleştirilebilmektedir.

Çok ortaklı yönetim olarak Türkçeye çevrilebilecek olan “yönetişim” kavramı, katılımı esas alan bir yönetim modeli oluşturma çabalarının sonucudur (Kaya, 2004). Yönetişim, bir toplumsal-politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzen olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımın yanında kavramın içeriğinin çok farklı şekilde belirlendiği de görülmektedir. Ancak genel kabul gören tanımında yönetişim, ayrımı bulanık olan kamu kuruluşları ve özel sektör arasındaki sınırlarda gelişen yönetim tarzlarını göstermekte ve yönetimin daha iyi yönetebilmek amacıyla yeniden yapılandırılmasına vurgu yapmaktadır (Özer, 2006).

Yönetişimin ortaya çıkması, devletin işleyişi, kapasitesi ve sınırlarıyla ilgili geleneksel yargılara yönelik bir meydan okumayı içermektedir. Bu

meydan okuma, demokratik ve hesap verebilir bir devletin nasıl örgütleneceği ve uygulamalarının demokratik düzlemde doğuracağı sonuçlarıyla ilişkilidir. Yönetim daha çok formel kurallarla ilintili bir kavram olarak açıklanmaktadır. Ancak yönetim kamu politikalarının çözümünde daha geniş perspektifler yoluyla süreç odaklı bir anlayışa sahiptir (Ergün, 2006, s. 2).

Hükmetme anlamındaki yönetim kavramı, hiyerarşik nitelikteki bürokratik yapıya dayalı, yönetim anlayışını öne çıkarırken, yönetim kavramı, yönetim sürecinde rol oynayan aktörler ve örgütler arasındaki etkileşimi, resmi sıfatı bulunmayan kişi, grup ve kuruluşların katılımını, hiyerarşik bürokratik yapı yanında, hükümet dışı aktörlerin de aktif olarak yönetim faaliyetinde yer almasını ifade etmek üzere kullanılmaktadır (Alodalı, Arslan ve Mete, 2004, s. 141).

Yurttaşlar ile kamu yönetimi arasındaki ilişkilerin yeniden şekillendirilmeye başlanmasıyla, “yönetim” kavramı da değişime uğramaktadır. Bu yeni “yönetim” anlayışı, yönetenlerle yönetilenler arasındaki “karşılıklı etkileşim” anlamını içerdiğinden, Türkçede yerini “yönetişim” olarak bulmaktadır. “Yönetişim” kavramı, bir tarafın diğer tarafı yönettiği bir ilişkiden, karşılıklı etkileşimlerin öne çıktığı bir ilişkiler bütününe doğru dönüşümü ifade etmektedir. Böylece yönetim; toplumların, faaliyetlerini yönetmek amacıyla kullandıkları politik, ekonomik ve yönetsel iradeyi oluşturmaktadır (Toksöz, 2008: 7).

Yönetişim kavramı, gün geçtikçe yaşamımıza daha fazla girmektedir. Aşağıya doğru, tepeden inme kumandacılığa dayanan “klasik yönetim” anlayışı giderek yerini, aşağıdan gelen taleplerle, dinamikleri yönetimin üst katmanıyla buluşturan yönetim anlayışına bırakmaktadır. Sivil toplum-devlet ilişkisinde, sivil toplumun belirleyici olacak kadar güçlenmesi ve inisiyatif sahibi olması

yönetişim ilkesinin yaygınlaşmasına katkıda bulunmaktadır (Zengin ve Öztaş, 2008, s. 86).

Yönetişim, işletmenin üst hiyerarşik kadroları arasındaki güç ilişkisi ve dengeleri ile ilişkilidir. İngilizce literatürde “corporate governance” olarak adlandırılan kurumsal yönetime “yönetişim”, “kurumsal egemenlik”, “kurumsal yönetim” ve hatta “işletmenin üst yönetiminin yönetilmesi” de denilmektedir (Dinler, 2009, s. 2).

Yönetişim kavramı, sistemsel, siyasal ve yönetsel olarak üç boyutta ele alınabilir. Sistemsel olarak yönetişim, devletin klasik ve otoriter karar alma süreçleri ve resmi kurumsal yapısı ile belirlenen hükümetten daha geniş bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Burada temel fark, klasik devletin güç ve yetkiyi kendisinde toplama çabasına karşın yönetişim kavramının bunun (yeni aktörlere) dağıtımını öngörmektedir. Siyasal boyutta yönetişim, yalnız devletin meşrutiyetini ve şeklen demokratik yönetimini değil, yurttaşların mümkün olan her alanda ve biçimde katılımını öngörmektedir (Yılmaz ve Bozkurt, 2007, s. 29).

Yönetişim genel olarak etkileşimli bir yapıda tüm kesimlerin kararlara katılımını baz alan demokratik, şeffaf, insan haklarına uygun, hesap verebilir bir yönetim anlayışını belirtmektedir. Burada tüm kesimler içinde devlet, özel sektör, STK’lar, uluslararası kurum ve kuruluşlar girmektedir (Kayalar ve Özmutaf, 2007, s. 110).

Genel anlamıyla “kentsel yönetişim” ya da “yerel yönetişim”; kamunun özel sektör ve STK’lar gibi diğer aktör ve kurumlarla işbirliği yaparak yerel politika ve stratejileri oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır. Yerel yönetişim yaklaşımına göre; merkez-yerel ilişkilerinde görev, yetki ve kaynak paylaşımı bağlamında yeni bir denge önerilmektedir. Yetki devri yerine, kurumlar arası yetki paylaşımı söz konusu edilmektedir. Yerel yönetişim

modelinde; yerel yönetimler, STK'lar ve diğer ortaklar arasında yatay ilişkiler kurulmaktadır. Demokratik ve katılımcı bir yönetim anlayışının gelişmesi için STK'ların, farklı kesimleri kapsayacak biçimde geniş tutulmasına zen gösterilmesinin altı çizilmektedir (Karakılıık, 2006, s. 225).

Yerel yönetimler için iyi yönetişim belediyelerin, o yerel bölgedeki yaşayanlarla birlikte, ortaklaşa olarak yer alacakları bir süreçle karar alma, uygulama ve denetleme uygulamaları yrtmeleriyle mümkün olabilir (IULA-EMME, 2002, s. 16).

8. Yerel Kalkınmada Belediyelerin Etkinliği

Küreselleşme süreci ile birlikte yerel değerlerin ve yerel aktörlerin önem kazanması, diğer yandan ise Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi kuruluşların kalkınmada yerel aktörlere önem vermesi ile birlikte yerel kalkınma hareketleri hız kazanmıştır.

Yerelleşmenin hızla artan önemi ve belediyelerin en etkin yerel aktör konumuna gelmeleri ile birlikte, Türkiye açısından yerel kalkınma yaklaşımında belediyelerin nc rol oynamaları kaçınılmaz olmuştur (Kaya, 2004, s. 55). Bu süreçte belediyeler sadece evre, altyapı, park, imar, denetim gibi çalışmalarla yetinmemektedir. Son yıllarda yaşanan ekonomik kriz dönemlerinde sosyal alanlarda önemli çalışmalar içerisine girmişlerdir. Bu noktada belediyelerin sosyal ve kültürel alanlarda da hizmet vermeye başlamalarıyla "Sosyal Belediyecilik" kavramı ön plana çıkmıştır.

Yerel kalkınma alanında belediyelerin rolünün dört önemli boyutu vardır:

a. **Ekonomik gelişme:** Bir yörenin tüm kaynaklarının (doğal kaynaklar, insan, sermaye, teknoloji) akılcı bir şekilde ve belirli önceliklere göre, yöre insanının refahını arttıracak şekilde harekete geçirilmesi.

b.Sosyal paylaşım ve kapsayıcılık: Toplumda eşitlik, paylaşım, dayanışma, gönüllülük, toplum hizmeti, ortak gelecek, ortak sorumluluk gibi değer ve kavramları yerleştirmek, geliştirmek, sosyalizasyon sürecinin bir parçası yapmak. Bunları yaparken tüm sosyal kesimleri kapsamak.

c.Siyasal katılım: Tüm yurttaşların, siyaset ve karar alma mekanizmaları konusunda ilgilenmelerini ve bilgilendirilmelerini sağlayarak demokratik, katılımcı, saydam, hesap verebilir siyasal yapılar ve süreçler oluşturmak. Temsili demokrasiye geçişi sağlamak.

d.Kültürel çoğulculuk: Yöredeki ırk, dil, din, kültürel farklılıkların insanları/grupları ayırıcı/uzaklaştırıcı değil; yakınlaştırıcı, birleştirici, sosyal ilişkileri ve toplumu zenginleştirici olmasını sağlayacak politikalar uygulamak (Kaya, 2004).

Bu misyona ve temel amaçlara dönük olarak belediyelerin etkinlikleri şunlar olabilir:

a.Yörenin ekonomik kalkınmasına, özellikle yeterli altyapıyı sağlayarak katkıda bulunmak,

b.Yörenin yatırımlar için çekici hale gelmesine çalışmak,

c.Yöredeki yatırımcıları yeni iş alanları yaratılması yönünde desteklemek,

d.Sürdürülebilir kalkınmanın koşullarını hazırlamak,

e.Yöredeki sosyal sermayenin geliştirilmesine katkıda bulunmak,

f.Yörenin “öğrenen bölge” olmasının koşullarını yaratmak,

g.Yörede, ekonomik ve sosyal kalkınmaya dönük işbirliği, ortak yaklaşım, bilgi / beceri paylaşımı ve ortak hareketi özendirmek,

h.Dünya ile iletişim kurmak; yöredeki paydaşların evrensel gelişmeleri izlemelerini kolaylaştırmak; yurtdışı yatay ilişkileri özendirmek (Göymen, 2004).

Kenti yöneten birim, kentin sesini ve ihtiyaçlarını mutlaka nemsemelidir. Mevcut ekonomik yapıyı, sosyal ilişkileri ve ihtiyaçları, kültürel ve siyasal hayatı doğru okuduğu müddetçe başarılı olacaktır.

Ekonomik yönden geri kalmış kentlerde kültürel faaliyetlerin istenilen seviyeye gelmesi mümkün değildir. Bu gelişimin yetersiz olduğu kentlerde yerel problemlerin çözüme kavuşturulması beklenmemelidir. Bu nedenle belediyeler, fiziksel ve sosyal alanlara önem vermelerinin yanı sıra ekonomik gelişim konusu ile de yakından ilgilenmek zorundadırlar.

Paydaşların yönetime aktif katılımını sağlamak, bir başka önemli konudur. Kentlerin paydaşları bu kentte yaşayanlar ve kente hizmet sunan kurum ve kuruluşlardır. Yani kent yönetiminin başarı ve başarısızlığından etkilenen herkes o şehrin paydaşıdır. Bu da fiziksel, sosyal ve kültürel alanlarda olduğu gibi ekonomik alanda da “Birlikte Yönetim” anlayışını zorunlu kılmaktadır. Türkiye’de bugün, ülke nüfusunun önemli bir kısmını belediye sınırları içinde yaşadığı düşünüldüğünde belediyelerin başarısının halkın çok büyük bir bölümünün refah ve mutluluğunu etkilediği görülmektedir.

Burada, yeterli ekonomik kalkınma sağlanmadan sosyal kalkınmanın sağlanamayacağı, ya da kültürel kalkınma sağlanmadan siyasi kalkınmanın sağlanamayacağı hususu önemle vurgulanmalıdır.

9. Değerlendirme ve Sonuç

Ulusal ekonomilerin yerini kent veya bölge ekonomilerinin aldığının iddia edildiği bir dönemde kentlerin ve bölgelerin inisiyatiflerini ortaya koyarak dünya kentler hiyerarşisi içinde yer almalarıyla birlikte hem kent önemini arttırarak bir cazibe merkezi olabilecek hem de kentin içinde bulunduğu devlete ekonomik anlamda yeni açılımlar sağlanabilecektir. Bu yarışta yer almayan kentler veya bölgeler ise nemsizleşerek, terk edilecek ve nihayetinde ise

yoksulluğa mahkum olacaktır. Dünya kentler hiyerarşisine bakıldığında burada çok az kentin yer aldığı ve bunlarında dünya ekonomisinin yönetilmesi, kontrol edilmesi ve denetlenmesinde belirleyici oldukları görülecektir (Karakurt, 2004, s. 320-336).

Türk belediyeçilik anlayışı tarihsel süreç içinde zaman ve çevre şartlarına bağlı olarak zorlu bir değişim yaşamakta, temel hizmet düzeyini aşmış belediyeler kente ve kentliye olan yükümlülüklerini yeniden tanımlamaktadırlar. Sosyal belediyeçilik yaklaşımının gelişmesiyle birlikte ve Avrupa Birliği sürecinde yerel yönetim düşüncesi de kabuk değiştirmekte daha sorumlu daha demokratik ve daha katılımcı bir yöne doğru gitmektedir. Demokratik katılım ve denetim mekanizmalarının doğru işletilmeye başlanmasıyla Türk belediyeleri kamusal hizmetlerin sunumunda yaşanan değişime daha kolay uyum sağlayacak hale gelmektedir. Bölgesel ve yerel farklılıkların belediyeler üzerindeki etkileri kabul edilmek koşuluyla belediyelerin yerel kalkınma sürecinde önemli birer aktör olarak ortaya çıkacaklardır.

Yerel yönetimlerin fonksiyonlarının tür, kapsam ve nitelik bakımından genişlemesinde refah devletinin kamusal hizmetlerin sağlanmasını bu kuruluşlara bırakmış olmasının payı büyüktür. Nitekim, devletin fonksiyonlarında bir artış meydana geldiğinde, yasal sorumluluk merkezi yönetimde kalsa dahi, hizmetlerin dağıtılmasındaki yönetsel sorumluluğun daha alt yönetim birimlerine geçirilmesi yönünde bir eğilim vardır (Ersöz, 2004). Bazı yazarlar tarafından İskandinav yerel yönetimleri “refah belediyesi”, İngiliz yerel yönetimleri “yerel refah devleti” olarak (Aydın, 2008) nitelendirilmektedir.

Tüm dünyada kalkınmanın yerel ayağının önemi giderek artmaktadır. Çünkü yerel ölçek aktörlerin katılımına daha uygundur. Yerel aktörlerin kalkınma hedefindeki ülkeler için ne kadar önemli olduğu gerçeği Türkiye’de de kabul görmüş ve bunun için gerekli çalışmalar başlatılmıştır. Önemli yasal

düzenlemeler yapılmıştır. Fakat uygulama aşamasında çeşitli sorunlarla karşılaşılmaktadır.

Uygulama sürecinde ortaya çıkan önemli sorunlardan biri merkezi yönetimlerin ellerindeki yetkileri yerel yönetimlere devretmesi sürecinde yaşanmaktadır. Bunun temel nedeni ise merkezi yönetimlerin isteksizliğidir. Kontrol etme gücünü elinde bulunduran merkezi yönetim bu gücü bırakmak istememektedir. Fakat burada günlük kaygılardan vazgeçilerek yerel aktörlerin sürdürülebilir kalkınma kapsamında daha fazla rol almaları sağlanmalıdır. Diğer taraftan belediyeler de halkın yönetime katılımını sağlamalı, toplum odaklı, saydam ve bilgiye erişilebilir kılan bir yönetim tarzı benimsemelidir. Yerel kalkınmayı sadece ekonomik kalkınma ya da sosyal kalkınma olarak ele almak yanlış olacaktır. Burada hedef fiziki, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı bir arada gerçekleştirmek olmalıdır.

Kaynaklar

- Alodalı, F., E. Arslan, O. Mete. (2004), Yerel Yönetişim ve Yönetişimden Beklentiler. Yerel Yönetimler Kongresi Bildiriler Kitabı, Çanakkale, Aralık, 141-145.
- Acar, Y. (20029). İktisadi Büyüme ve Büyüme Modeller., Bursa.
- Aydın, M. (20014). Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler, İstanbul Yedirenk Yayınevi.
- Ayhan, S. (1993). Toplum Kalkınmasında Kuram ve Uygulamalar, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi Cilt:26, Sayı:2, s.485-499. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/497/5888.pdf>
- Bennet, R. ve Payne. D. (2000). Local and Regional Economic Development: Renegotiating Power Under Labour. Aldershot, Hants: Ashgate.

- Bilir, M. (2003). Köy Enstitüleri Sisteminde Toplum Kalkınması. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Bahar, Sayı 10, <http://akademik.mu.edu.tr/data/06020000/resim/file/10-2%20mehmet%20bilir.pdf>.
- Çakılcıoğlu, M. (2002). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Turizm. 10. Ulusal Bölge Bilimi-Bölge Planlama Kongresi, İstanbul, 17-18 Ekim 2002, <http://www.kentli.org/makale/kalkinma.htm> (Erişim 20. 04. 2012).
- Çarkçı, A. (2004) Dünya Gazetesi, 20 Aralık 2004.
- Çetin, H. (2009). Kalkınma Sürecinde Kooperatifçiliğin, Sosyal, Ekonomik ve Demokratik Etkileri Üzerine Genel Bir Değerlendirme. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, Aralık, <http://girisim.comu.edu.tr/dergi/4in2/cetin.pdf>
- Çetin, M. (2006). Yerel Kalkınma Ajansları. Ege Academic Review, Vol. 6, Issue, 2.
- Çetin, M. (2007). Yerel Ekonomik Kalkınma Yaklaşımı ve Uluslararası Organizasyonlar. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt: 14, Sayı 1, Celal Bayar Üniversitesi, s. 153-170. <http://www2.bayar.edu.tr/yonetimekonomi/dergi/pdf/C14S12007/MC.pdf>
- Devlet Planlama Teşkilatı (1995). Bölgesel Dengelerin Sağlanması, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Yapısal Değişim Projeleri Komite Raporları. Ankara, Mart.
- Dinler, A. M. (2009), Kurumsal Yönetişim. Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, (2), Temmuz, 2
- Dinler, Z. (1994). Bölgesel İktisat. Bursa, 4. Baskı, Ekin Kitabevi Yayınları.
- Duman, A. (1999). Yetişkinler Eğitimi, Ankara: Utopya Yayınevi.

- Dülgeoğlu, E. (2003). Kalkınma Ekonomisi, Bursa, VI. Basım.
- Eceral-Özelçi, T., Özmen-Altınkaya C. (2009). Beypazarı'nda Turizm Gelişimi ve Yerel Ekonomik Kalkınma. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Güz, Cilt 5, Sayı 2, s. 46-74
- Ergün, İ. (2006), Yerel Yönetimlerde Yönetişim Kavramı ve Avrupa Birliği İle Kıyaslanması, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2-81.
- Ersöz, H. Y. (2004). Sosyal Politika Perspektifinden Yerel Yönetimler. İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Göymen, K. (2004). Yerel Kalkınma Önderi ve Paydaşı Olarak Belediyeler. içinde Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü, Uluslararası Sempozyum Kitabı, 2004, Pendik Belediyesi Kültür Yayınları, No: 21.
- Gül, H.(2004). Ekonomik Kalkınmada Yerel Alternatifler. Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu, Ankara, Cilt 1, DPT Yayını, s. 201-219 <http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/keas-I.pdf> (Erişim 20. 04. 2012).
- IULA-EMME (2002). Sürdürülebilir Kalkınma ve Yönetişim, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu TEMA III, İstanbul, Kasım, 16-42 .
- İŞGED (2007). İstanbul Bağcılar İlçesi Kentleşme Dinamikler., Araştırma Raporu, (Haz. Aykut Karaman, Dilek Erden Erbey, Ebru Firidin Özgür) İstanbul. Mayıs.
- Kahraman, T. (2004). Türkiye İçin Alternatif Bir Sürdürülebilir Yerel Kalkınma Yaklaşımı, içinde Türkiye İçin Sürdürülebilir Kalkınma Stratejileri, İstanbul s. 30-40, <http://www.ari.org.tr/images/content/Tayfun%20Kahraman.doc>, (Erişim 23. 03. 2006).

- Karakurt, E. (2004). Dünya Kenti Kavramına Alternatif Bir Bakış, Kentel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu, Cilt 1, DPT Yayını, Ankara, s. 320-336 <http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/keas-I.pdf> (Erişim 20. 04. 2012).
- Kaya, E. (2004). Yerel Kalkınma Yönetimi. İstanbul, Sistem.
- Kaya, E. (2007). Kent Yönetiminde Yeni Yaklaşım: Yerel Kalkınma Yönetimi. İstanbul, Okutan Yayınevi.
- Kayalar, M., M. Özmutaf (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Yönetişim Kültürü Bağlamında Etkileşim. Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, 12 (2), 110.
- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği (1993). Türkiye'de Bölge Planlamasının Evreleri. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yayınlarından No: 2, Ankara.
- Miser, R. (1995). Toplum Kalkınması Çözümlemesi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Ankara: 26:2:511-540.
- Miser, R. (1999) Kalkınma, Toplum Kalkınması Yöntemi ve İnsanın Gelişimi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:32, Sayı:1-2, s. 101-112.
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/127/866.pdf>
- Nermin, M. (2005). Avrupa Birliği'nde Yerel Kalkınma Arayışları. Ekonomistler Bülteni, Şubat 2005.
- Nermin, M. (2006). Yerel Kalkınma: Avrupa Birliği'nde Başarı Modelleri, <http://www.ekonomistler.com/modules.php?name=News&file=article&sid=145>, (Erişim 20. 03. 2006).
- Özer, M. A. (2006). Yönetişim Üzerine Notlar, Sayıştay Dergisi, Sayı 63, Ekim-Aralık.
- Pendik Belediyesi (2010). Yerel Kalkınma Nedir??

- <http://www.pendik.bel.tr/kalkinma/bpi.asp?caid=295&cid=2489>
Çevrimiçi (14.12.2010).
- Şentürk, H. (2004). Pendik Yerel Kalkınma Platformu. Atölye Çalışması, Pendik Belediyesi Kültür Yayınları, No: 14.
- TÇSV. (1991). Ortak Geleceğimiz. Ankara, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı.
- Toksöz, F. (2008), İyi Yönetişim El Kitabı. TESEV Yayınları, İstanbul, Mayıs, 7-18.
- Yavillioğlu, C. (2002). Kalkınmanın Anlambilimsel Tarihi ve Kavramsal Kökenleri, Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt 3, Sayı 1.
- Yıldırım, U. Şerif Ö. (2003). Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının Türkiye'ye Yansımaları: GAP'ta Sürdürülebilir Kalkınma ve Yerel Gündem 21, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 12, Sayı 4, Ekim.
- Yılmaz, A., Y. Bozkurt (2007). Küresel Esintiler ve Yerel Etkiler Sarmalında Türk Kamu Yönetimi. Gazi Kitabevi, Ankara, Temmuz.
- Zengin, E., C. Öztaş (2008), Kamu Yönetiminde Çağdaş Gelişmeler ve Türkiye. Alaroo Academic Studies, 3 (1).